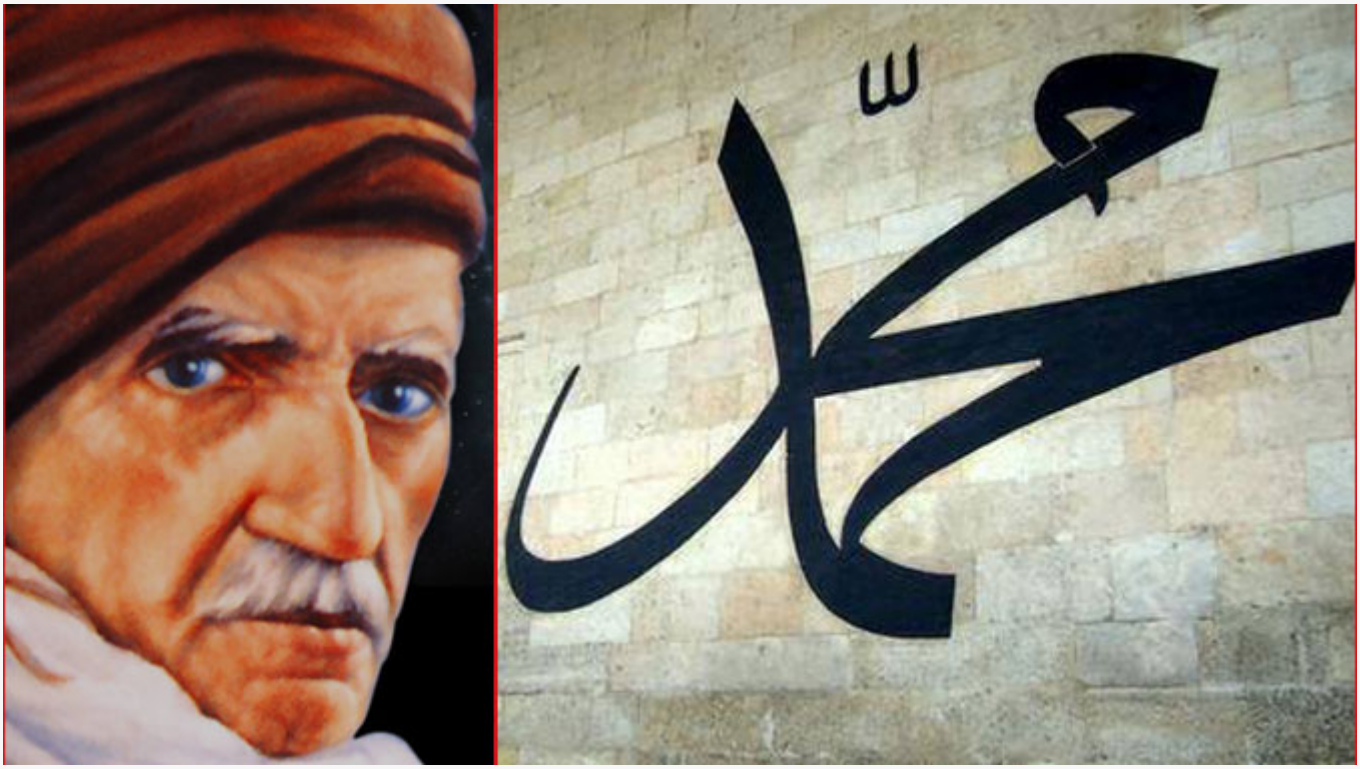
Risale-i Nur’daki ”Sevâd-ı âzama ittibâ edilmeli” ifadesi nasıl anlaşılmalıdır?

Peygamberimizin -Aleyhissalatu Vesselam- “Ümmetim dalâlet üzere toplanmaz. Öyle ise sizlere ihtilâf çıktığı zaman ‘Sevad-ı Azamı’ iltizam etmenizi tavsiye ederim” veciz Hadis-i Şerifleri ve Büyük İslam Alimi Bediüzzaman Said Nursi’nin Risale-i Nur’da dikkat çektiği ”Sevâd-ı âzama ittibâ edilmeli. Ekseriyete ve sevâd-ı âzama dayandığı zaman, lâkayt Emevîlik, en nihayet Ehl-i Sünnet cemaatine girdi. Adetçe ekalliyette kalan salâbetli Alevîlik, en nihayet az bir kısmı Râfızîliğe dayandı.” (Risale-i Nur, Hutbe-i Şamiye) ifadelerindeki ‘sevad-ı azam’ kavramını doğru bir şekilde değerlendirmemeiz gerekmektedir.

Sevad-ı azam, kelime olarak, “sevvede” fiilinden türetilmiş bir kelimedir. Karalamak, bitki ve ağaç topluluğu, büyük karaltı, kahir ekseriyet, bütünün büyük parçası gibi anlamlara gelmektedir. Kelime itibariyle bakıldığında toplumun çoğunluğunu temsil etmektedir.

Uzaktan bakıldığında büyük kalabalıklar fert olarak gözükmez, kalabalıkların ortak silüeti olan karaltısı gözükür. Ferdin ve fertlerin tek başına gözükmesi mümkün değildir. Topluluğun karartısı gözükecektir. Göze görünmesi itibariyle kalabalıkların uzaktan görüntüsü onun sevad-ı azamı olacaktır.

Sevad-ı azam, çekirdek ve tohumdur. Görünüş itibariyle küçük bile olsa hadisenin özünü içinde barındırmasından dolayı o küçük değil, büyüktür. Netice itibariyle büyük olduğu için tohumlar sevad-ı azamdır. Kıymet itibariyle her çekirdek bir ağaçtır. Onun küçüklüğüne değil, meydana getirdiği neticeye bakmak gerekmektedir.

Gözün içindeki siyahlık gözün sevad-ı azamıdır. Kendisi küçük olsa da görmeyi o bölge sağladığı için göz bebeği gözden daha büyüktür. Sevad-ı azam gözbebeğidir.

Kurallar da böyledir. Doğru kurallar, kuralsızlığa veya yanlış ifade edilen kurala göre, sevad-ı azamı teşkil ederler. Ona uyanların az olması bu neticeyi değiştirmez. Asr-ı Saadette Peygamber (asm) ve etrafındaki Sahabeler sevad-ı azamı teşkil etmektedirler.

Sayıları az olabilir, ancak bağlandıkları hakikatler bütün insanlığı kucaklayan hakikatler olması hasebiyle çoğunluktur. Bir çizgi üstünde omuz omuza gelen, birbirine dayanan mütecanis bir topluluktur. Bu mânâda bir araya gelmiş dört kişi bin

yüz on bir kuvvetinde ve kıymetindedir. Sevad-ı azam budur.

Peygamberimiz (asm) ilk çıktığında tek bir kişi idi. Getirdiği hakikatler çok sağlam ve bütün insanlığı kucaklayan hakikatler olması onu sevad-ı azam yapıyordu. Bütün peygamberler bu şekildedir. Bazıları, kendilerine hiç uyanı olmamasına rağmen tek başına sevad-ı azam olmuşlardır. Çevresindeki çoğunluğun onu kabul etmemesi bu neticeyi değiştirmiyordu.

Hz. Ali (ra) ve Hz. Hasan'ın (ra) temsil ettikleri grup, Emevilere karşı belki sayı olarak az idi, ancak doğru prensiplere dayandıkları için sevad-ı azamı temsil ediyorlardı.

Hedef doğru olduğu gibi o hedefe giden sebepler ve vasıtalar da doğru olmalı. Yanlış vasıtalarla doğru hedeflere gitmek mümkün değildir. Yanlış vasıtalara binmiş kalabalıklar sevad-ı azam olamazlar. Tarihte bunun örnekleri görülmüştür.

Orta yolu temsil eden Ehl-i Sünnet mezhepleri Emevilerin başlangıcında, Abbasiler döneminde tâbileri itibariyle az oldukları halde, hedefleri ve vasıtaları doğru ve isabetli olduğu için sevad-ı azam olmuşlar, zaman içinde nehirler yatağını bulmuş, sayı itibariyle de çoğunluğu teşkil etmişlerdir. İmam-ı Azam, yaşadığı dönemde haksızlığa ve zulme uğramış, ama koyduğu ölçüler doğru temele oturduğu için zamanla insanlar bunu fark edip o ölçülere tâbi olmuş ve onun mezhebi, ehl-i sünnet mânâsındaki topluluğun, sevad-ı azamın büyük bir kitlesini teşkil etmiştir.

Orta yol, uzun soluklu bir yürüyüştür. Görünüşü yavaş gidiyor gibi olur, ancak uzun ömürlüdür. Uç hareketler ise, çoğunluğun yolu olamıyor. Dolayısıyla sevad-ı azam da olamıyorlar. Parlak göründükleri zaman olsa bile devamlı olamıyor veya çoğunluğu uzun süre peşinden sürükleyemiyor.

Sağlam temellere oturmuş hareketler bazen aşırı şekilde dışlanabiliyor, reddedilebiliyorlar. Bu yanlış anlaşılmaların ilâcı zaman oluyor. Zaman içerisinde yanlış anlamalar ortadan kalkıyor, doğrular mecrasını buluyor ve hak ettiği yeri alıyor.

Risâle-i Nur hareketi buna güzel bir örnektir. İşin başından beri yokluğa mahkûm edilmesi, dışlanması onun hakkaniyetini ortadan kaldırmadı. Toplulukların ona iltihakını engelleyemedi. Sevad-ı azamı teşkil ve temsil etmesini ortadan kaldıramadı.

Zaman hükmünü icra etti, onu dışlayanlar kimsesiz kalırken o bir deniz gibi ırmakları kendisinde toplamaya devam etti ve sevad-ı azam mânâsını içinde barındıran orta bir yol olduğunu gösterdi. İslâm dünyası ve insanlık onun fikirlerini arıyor ve anıyor.

Siyasî kalabalıklar, çok farklı sebep ve düşüncelerle bir araya gelmiş topluluklar olduğu için buradaki sayı çokluğu sevad-ı azam anlamına gelmeyebilir. Buradaki kalabalıkların sebepleri ve hedefleri çok farklı olabilir. Homojen bir yapı değildir. Çokluk olabilir, ama sevad-ı azam olmazlar.

Ekonomik yaşayış olarak çoğunluğun yaşadığı hayat standartları sevad-ı azam kabul edilir. Orta yol da budur. Bunun üzerinde imkân sahibi veya önder konumunda olanların, toplumun genelini ilgilendiren hayat standartlarına göre yaşaması daha uygundur. Böyle yaparlarsa çoğunluğun tasvibini ve duâsını alırlar. Toplum onları kendinden biri sayar ve itibar eder.

Sevad-ı azama tâbi olmak, doğru hedeflere doğru vasıtalarla yürüyen topluluklara uymak olarak anlaşılması gerekmektedir. Bunlar bir çizgi üstünde omuz omuza gelmiş mütecanis bir topluluktur. Ortak paydası olan çokluktur. Yanlış hedefe gidenler, doğru vasıtalar kullansa da çoğunluk mânâsını temsil edemez.

Veya doğru hedefe yanlış vasıtalarla gidenler de çoğunluğu temsil edemezler. Bunlar sayı itibariyle çok bile olsa sevad-ı azam mânâsını taşımazlar. Ortak paydası bulunmayan, hiçbir fikir ortaklığı olmayan kalabalıklar sevad-ı azam değildir.

Sevad-ı azam olan cemaate uymak

Peygamberimiz (asm) "Ümmetim dalâlet üzere toplanmaz. Öyle ise sizlere ihtilâf çıktığı zaman 'Sevad-ı Azamı' iltizam etmenizi tavsiye ederim"9 buyurmuşlardır. İbn-i Hacer gibi büyük allâmeler sevâd-ı azamı "hak ve istikamet üzere giden

ümmetin ekseriyeti” olduğunu belirtmişlerdir.10 Allâme Celâleddin-i Suyûtî de sevad-ı azamı “doğru yolda gitmek üzere birleşen ümmetin ekseriyeti”11 şeklinde izah etmiştir.

Bu durumda ümmetin ekseriyeti “Ehl-i hak ve istikamet üzere olan samimî dindar Ümmet-i Muhammed” (asm) olduğu anlaşılmaktadır.

Nitekim Peygamberimizin (asm) “Fitne zamanında ümmetimin ekseriyetine tâbi olun. Allah ümmetimin ekseriyetini dalâlet üzere toplamaz”12 hadisi de bunu teyit etmektedir.

Sevad-ı Azam, toplumun çoğunluğunun tabi olduğu inanç ve hayat standardıdır. Bu sebeple siyasî tercih ve temayül olarak değerlendirilemez.

İbn-i Kadı Simâvî “Hz. Ali (ra) olmasaydı ehl-i kıble ile savaşı aklımız almazdı. Hz. Ali (ra) ve ona tabi olanlar ehl-i adldir. Hasmı ve ona tabi olanlar da bağîdir ve asidirler. Zamanımızda kimin adil ve kimin bağî olduğuna dair hüküm ekseriyet itibarıyledir. Adil ve âsî olanı bilmemiz zordur. Zira şimdikiler ahireti değil dünyayı talep etmektedirler”13 demektedir. Burada çoğunluk sayı çokluğu olarak düşünülmesi yanlıştır. Zira Hz. Ali’nin (ra) Sıffın’de 70 bin askeri varken Hz. Muaviye’nin 120 bin askeri vardı. Sayı bakımından Hz. Muaviye daha güçlü ve çoğunluktaydı.

Bu durumda “Sevad-ı Azam” siyasî olarak ve sayı çokluğu olarak değerlendirilemez. Ancak Hz. Ali’nin (ra) yanında Ashab-ı Bedir’den 70 sahabe, Bey’ât-ı Rıdvan’da bulunan sahabelerden 700 sahabe ve bunların dışında da 400 sahabe daha vardı ve toplam sahabe sayısı 1170 kadardı. Sahabenin çoğu Hz. Ali’nin (ra) haklılığını dâvâ ediyordu. Bu durumda Hz. Ali (ra) “Sevad-ı Azamı” ve “Cemaati” temsil ediyordu.

İbn-i Arabi, Peygamberimizin (asm) “Cemaate uymak ve sevad-ı azama tabi olmak” hadisinden iki hüküm çıkarmıştır. Birincisi, ümmetin uleması bir konuda icma ettikten sonra arkasından gelenlerin onu bırakıp başka bir görüş ortaya atmaları caiz değildir.

İkincisi, Müslümanlar bir âdil imam etrafında toplanarak ona biat etmişler ise, ortada adaletsizlik ve haksızlık olmadığı halde niza ve ihtilâf çıkararak bu birliği ve dirliği bozmak caiz değildir.”

Ali Sarıkaya